

Zakaj ne funkcionira KD?

Zadostuje, da vzame človek v roke kakršenkoli italijanski dnevnik, pa tudi tuj časnik, pa bo našel cele strani obtožb in kritik na račun Krščanske demokracije, od njenega ne dovolj lojalnega odnosa do drugih strank do neprestanih preprirov med njenimi vodilnimi politiki in njihove medsebojne ljubosumnosti ter oblastilnosti, zlasti pa o njeni nesposobnosti za kako bistveno reformo tako v njej sami kot v državi. Človek se samo nasmehne, če še sliši govoriti o kakih reformah. Kdo v KD ima interes na reformah? Vsi se odlično počutijo tako, kot stvari sedaj stoje, vsi so globoko zariti v topli kožuh sedanje državne uprave. Niti najbolj bujna pisateljska fantazija si ne bi mogla izmisliti vseh takih možnosti za kariero in politično in gospodarsko uspevanje, kot so jih iznašli »prvaki« KD in seveda tudi drugih strank, ki z njo delijo takoimenovano oblast, to je vsakovrstne donosne in ugledne funkcije v državni upravi, v vodstvu državnih in poldržavnih podjetij, v neštetihi ustanovah, od bolnišnic do festivalov.

Izgleda, da smo se vsi že tako navadili na te stvari, da se nihče niti več ne razburja zaradi tega, niti leva in desna opozicija in sindikati. Le malokdo in malokdaj npr. dvigne kak protestniški glas proti za evropske razmere naravnost neverjetni nemarnosti glede pokojnin. Zakaj morajo ljudje po tri leta čakati na izplačilo prve pokojnine? Kje je ovira? Očitno v nemarščini tiste veje državne uprave, ki bi morala urejati te stvari in skrbeti, da bi pokojninski sistem v redu deloval. Nekdo je odgovoren za to. Seveda vlada oziroma eno njenih ministrstev. Zakaj KD ničesar ne stori, da bi preverila, če so ljudje, ki jih predlaga za predsednike vlad in za ministre, zares sposobni in voljni opravljati svojo službo in če jim ne gre mogoče samo za stolček, ali pa nimajo dovolj energije, da bi napravili red? Ali vodstvu KD res ni mogoče predlagati za ministrskega predsednika in za ministre ljudi, ki jim je v resnici do tega, da pridejo stvari v Italiji končno v red in da začno delovati tako, kot je potrebno in kot delujejo v vseh urejenih državah?

Res je, da KD ni mogoče odrekati za slug za obrambo in varovanje politične demokracije v Italiji. Toda kaj pomeni demokracija za tiste, ki se jim godijo krivice, proti katerim ne morejo ničesar, ker odpuščejo sodstvo, policija, ustavno zagamčen red, ko se zdi, da zakoni sploh ne

(Dalje na 4. strani)

Veličastno slovensko romanje v Rim

Še nikoli ni bilo toliko Slovencev na skupnem romanju v Rimu kot v četrtek, 18. t. m., ko se je v veliki avdienci dvorani Pavla VI. v Vatikanu zbralo preko 5 tisoč romarjev iz Slovenije, Koroške, Tržaške, Goriške in Beneške Slovenije. Množica se je pričela zbirati na trgu pred baziliko sv. Petra že dobre tri ure pred napovedano avdienco, nekaj po 13. pa je v dvorano stopil papež Wojtyła in s svojim priljubljenim nastopom očaral prisotne. Verniki so pozdravili s klici živio, ukanjem in ljudskim petjem.

Ljubljanski metropolit msgr. Pogačnik je svetega očeta pozdravil v imenu slovenskih romarjev in poudaril, da so Slovenci tudi v najtežjih trenutkih ostali zvesti rimski Cerkvi. Še pred papeževim vstopom v dvorano je dr. Jezernik kot najvišji predstavnik zavoda SLOVENIK napovedal ustanovitev štipendije, ki se bo imenovala po papežu Pavlu VI., saj je pokojni papež od začetka sledil nastajanju in razvoju te najpomembnejše slovenske ustanove v Rimu. Blagoslovil je temeljni kamen, leta 1973 pa povsem nepričakovano povzdignil Slovenik na raven papeškega zavoda. Omenil je tudi, da je prav Pavel VI. uredil stanje slovenskih škofij, ponovno ustanovil koprsko, ljubljansko pa povzdignil v metropolijo, na kar smo Slovenci čakali polnih 12 stoletij.

Opozoriti velja, da je sprejemu Slovencev v vatikanski list Osservatore Romano dal poseben poudarek, saj je v celoti obja-

vil govora papeža Janeza Pavla II. in ljubljanskega metropolita msgr. Pogačnika v slovenščini in italijanščini.

Romarjem iz Slovenije in zamejstva je Janez Pavel II. v slovenščini spregovoril naslednje besede:

Besede Janeza Pavla II. Slovincem

»Z iskrenim veseljem in hvaležnostjo sprejemam vas Slovence, ki ste te dni prišli v Rim na narodno romanje z vašimi škofi na čelu. Vas vse očetovsko pozdravljam kot predstavnike plemenitega naroda, naroda, ki je vreden vsega spoštovanja in ljubezni. Dobro vem, da ste Slovenci med prvimi slovanskimi narodi sprejeli krščansko vero pred več kot dvajsetimi stoletji. Za ta neprecenljivi dar pokristjanjenja, ki je postalo vir tako izrednih sadov, se z vami vedno zahvaljujem Bogu. Želim obenem izraziti priznanje in pohvalo vašemu narodu za nepretrgano zvestobo apostolskemu sedžu v Rimu, ki je ostala neokrnjena tekom stoletij kljub vsem preizkušnjam, ki ste jih morali prestati. Bodrim vas, da z neomajnim zaupanjem vztrajate na isti poti živenga in neustrašnega evangeljskega pričevanja. Moj pogled se obrača tudi na bodočnost vašega cerkvenega občestva, zato postaja moja beseda goreč poziv, da vedno bolj poživate dar svetega krsta. Posebno vam polagam na srce, da primerno skr-

dalje na 3. strani ■

Ob robu procesa v pragi:

Svobodo je treba braniti že v svobodi

Ta teden so se znašli na zatožni klopi v Pragi inženir Peter Uhl, matematik Václav Benda, dramatik Václav Havel, psihologinja Dana Nemcova in časnikarja Jiří Dienstbier in Otka Bednarova, ki so se morali zagovarjati pod obtožbo »prevratne organizacije in stikov s krogi Nato in s protikomunističnimi emigranti«. Sodišče jim je naprtilo od 2 do 5 let ječe.

Proces oziroma sodna predstava, kot jo imenujejo nekateri italijanski listi, češ da ne zasluži izraza proces, je trajal le dva dni, ker so ga želele češke oblasti čimprej

končati. Mogoče jim je zdaj že žal, da so ga sploh uprizorile. To je ena tistih zadev, ki največ škodijo češkoslovaški državi, ker zmanjšujejo njen ugled v tujini.

Človek se mora začuden vprašati, zakaj so ga sploh začele. Odgovor, ki najbolj odgovarja resnici, je verjetno tale: da bi zastrašile druge in zlasti potencialne disidente. V izbiri med nadaljnjo izgubo državnega ugleda in zastrašenjem so se odločile za zastrašenje, kar pa je očiten dokaz, da se počutijo šibke in da se boje disidentske-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 28. oktobra, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro po naše; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon; 11.00 Pregled slovenskega tiska v Italiji in aktualnosti; 11.05 »Tajno društvo PGC« (Anton Ingolič - Marjana Prepeluh), RO; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.05 »Mesečnik« (Adrijan Rustja); 15.00 Sport, glasba ter neposredni prenos; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 29. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah; 9.00 Dnevni pregled tiska; 10.00 Kratka poročila; 12.00 »Mesečnik« (Adrijan Rustja); 12.45 Filmska glasba; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovska glasba; 14.00 Novice; 14.05 Otroško okence; 14.30 Roman v nadaljevanjih: »Mrtve duše« (Nikolaj Vasiljevič Gogolj - Josip Vidmar), RO; 15.00 Glasbeni ping pong; 15.30 Kratka poročila; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Z naših koncertnih odrov; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 30. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah; 9.00 Dnevni pregled tiska; 9.05 »Glej, kako lepo se dan pričenja« (Zvonimir Bajšić - Majda Skrbinišek), RO; 10.00 Kratka poročila; 11.30 Kratka poročila; 12.00 Kulturno pismo; 13.00 Poročila; 13.15 Glasba po željah; 14.00 Novice; 14.05 Odraslim prepovedano!; 15.00 Rezervirano za...; 15.30 Kratka poročila; 15.35 Doba kantavtorjev; 16.00 Kulturne rubrike slovenskih časopisov v Italiji; 16.20 Veliki izvajalci lahke glasbe; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Jugoslovanski skladatelji; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Slovenska dramatika po 1945: »Talci v Kraljevu« (Alojzij Remec), krstna predstava, RO, režija Mirč Kragelj; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 31. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah; 9.00 Dnevni pregled tiska; 10.00 Kratka poročila; 11.30 Kratka poročila; 12.00 Pod Matajurjem; 13.00 Poročila; 13.15 Naši zbori; 14.00 Novice; 14.05 Otroško okence; 14.30 Roman v nadaljevanjih: »Mrtve duše«; 15.30 Kratka poročila; 15.35 Najnovejša izdaja plošč; 16.30 Jugotonov expres; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mladi izvajalci; 17.2 Slavni pevci; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Problemi slovenskega jezika; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 1. novembra, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro po naše; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.00 Kratka poročila; 11.05 »Vanček in tatkov šulni« (Joško Lukeš), RO; 11.30 Jugoslovanski pevci; 12.00 Poročila; 12.15 Z glasbo po svetu; 13.00 Ljubezenske pesmi Guida Gozdana; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.0 Otroško okence; 14.30 Na goriškem valu; 15.00 Mladi pisci; 15.15 Slovenski skladatelji; 16.00 Dvignjena zavesa; 16.40 Skladbe z nabožno tematiko; 18.05 Kulturni prostor; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 2. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah; 9.00 Dnevni pregled tiska; 10.00 Kratka poročila; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Iz našega studia; 12.00 Četrtekova srečanja; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovska glasba; 14.00 Novice; 14.05 Otroško okence; 14.30 Roman v nadaljevanjih: »Mrtve duše«; 15.00 Po končani univerzi; 15.30 Kratka poročila; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kulturna kronika; 18.05 Kulturni dogodki in monografije; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 3. novembra, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro po naše; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Kraški vtisi v glasbi tržaških skladateljev; 11.00 Kratka poročila; 11.05 Mladinski oder; 12.00 Poročila; 12.15 Bom naredu st'zdice čier so včas' b'le, glasnik Kanalske doline; 13.00 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.05 Otroško okence; 14.30 Vse lepo, vaš Peter!; 16.30 Poslušali boste; 16.45 »Leda«, komedija (Miroslav Krleža - Fran Albreht), SSG v Trstu; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Svobodo je treba braniti že v svobodi

(nadaljevanje s 1. strani)

ga, upornega duha, ki tli v češkem narodu ali vsaj v najbolj zavednih plasteh češkega naroda, kajti niti ob tej priložnosti se ne bi smeli vdajati iluziji, da je večina naroda na strani tistih, ki se upirajo nasilju in so pripravljeni trpeti. Večino tvorijo verjetno povsod in ne le na Češkem oportunisti, ljudje, ki niso pripravljeni trpeti za ideje in za svobodo. Večina ne odobrava sodnega nasilja, to je ustrahovanja svobodoljubnih s sodiščem, a tudi ničesar ne stori, da bi to preprečila. Že prvi dan procesa v Pragi je bilo baje aretiranih nekaj ljudi, ki so protestirali, toda Praga ima približno milijon prebivalcev. Vsaj 999.000 jih niti s prstom mignilo, da bi otežilo ta proces, kaj šele, da bi ga preprečilo ali da bi javno protestiralo proti njemu. Marsikdo bo dejal, da take akcije ni mogoče organizirati glede na uspešnost stalinistične policije na Češkem. Toda do take ali drugačne protestne akcije bi lahko prišlo tudi spontano, če bi vsi, ki ne odobravajo nasilja nad disidenti, na prvi dan procesa šli pred sodišče, tudi če ne bi kričali svojega protesta, tudi če se ne bi pretepali s policijo, tudi če ne bi nosili nobenih protestnih napisov in bi stali tam čisto mirno in molče. Če bi stalo tako tam nekaj stotisoč ljudi, bi ne bilo nobenega procesa.

Mnogi časopisi, tako v Italiji kot drugod, žigosajo danes takoiimenovani stalinizem Husakove vladavine, češ da je on tisti, ki preganja disidente. Toda Stalin je pod zemljo že več kot dvajset let. O stalinizmu ni več mogoče govoriti, če hočemo biti resnicoljubni. Govorimo lahko samo o težnji po totalni oblasti nad ljudmi, o želji po uživanju oblasti, ki je sladka, kot pravijo, in ki se skriva s tem, da se odeva v fraze in se sklicuje na ideje in ideologije. Po enaki sladki in popolni oblasti so hlepele tudi mnoge nekdanje dinastije. Kdor se jim je poskušal upreti, so ga javno, na glavnem trgu obglavili, če ga niso živega raztrgali s konji na četvero, kot so to delali v Parizu. Množica je gledala vsa vzhičena in ploskala.

Zato danes nima pomena kriviti za krivični proces v Pragi predvsem neko ideologijo. Obtožiti bi morali vse ideologije, ki dajejo potuho tistim, ki težijo po popolni oblasti nad drugimi in tudi celimi narodi in državami. Obtožiti bi morali predvsem človeško brezbržnost, oportunizem in strahopetnost, ki omogočajo in dovoljujejo take procese ter naravnost vabijo diktature, da jih uprizarjajo. Svobodo je treba braniti že v svobodi, vsak dan in vsak hip ter na vsakem kraju. Čehi so bili tudi po drugi

svetovni vojni svoboden narod, pa so si svobodo zapravili s svojim oportunizmom in demokratično nezavednostjo, ko so leta 1948 na svobodnih volitvah napravili za najmočnejšo stranko ne kako demokratično socialistično stranko, ampak tisto, ki je hotela, da raztegne Stalin svojo oblast tudi na Češkoslovaško. Disidenti, ki jih zdaj sodijo v Pragi, plačujejo tudi za tiste milijone svojih rojakov, ki so takrat klicali Stalina v Prago. Plačujejo tudi zaradi brezbržnosti in pasivnosti milijonov svojih rojakov, ki si morda želijo svobodo, a ničesar ne store, da bi si jo pridobili, čeprav bi jo morda lahko dosegli samo s tiho, spontano manifestacijo pred sodiščem. Dokler bodo imeli tisti, ki hlepajo po totalni oblasti ali pa jo že uživajo, opravka samo z malo disidenti, junaki, kamikaze v boju za svobodo, pa z milijoni in milijoni oportunistov in boječnežev, bodo imeli lahko delo. Glavni krivec vseh procesov proti svobodoljubnim disidentom je ta oportunistična masa.

—o—

Važen sklep

Izraelsko vrhovno sodišče je odredilo, da morajo izraelski koloni v 30-tih dneh zapustiti neko naselje na zahodnem bregu reke Jordan. Sodišče v svoji razsodbi poudarja, da je izraelska vlada nezakonito razlástila zemljišče, na katerem so nato zgradili naselje. Razsodba hkrati naglašja, da je zakonita razlástitev zemljišča za zgradnjo ceste na že omenjenem področju. Opazovalci menijo, da predstavlja razsodba vrhovnega sodišča hud udarec za vlado ministrskega predsednika Begina, ki je te dni z odstopom zunanjega ministra Dayana postala znatno šibkejša, kot je bila do zdaj. V pismu, s katerim je Dayan sporočil svoj odstop, je med drugim omenil vprašanje naselja na zahodnem bregu reke Jordan, ki se je gradilo proti njegovi volji.

Bivši revolucionar na svobodi

Kubanska vlada je izpustila iz zapora Huberja Matosa, ki je bil svoj čas najožji sodelavec Fidela Castra. Kot vojaški poveljnik je za časa revolucije odločilno prispeval k odstranitvi diktatorja Fulgencia Batiste. Kubanska revolucija je doživela zmago januarja leta 1959. 21. oktobra istega leta pa je revolucionarno sodišče obsodilo na 20-letno zaporno kazen Huberja Matosa, ki je nasprotoval politiki revolucionarne vlade v Havani, kateri je očital, da se preveč nagiblje na levo. Matos je že prispeval v Kostariko, kjer živi žena in sin.

Papež v Pompejih in Neaplju

Janez Pavel II. je bil med svojim nedeljskim obiskom v Pompejih in Neaplju deležen navdušenega sprejema ogromne množice. Obisk v Pompejih je bil v bistvu dejanje zahvale po opravljenih papeževih obiskih na Irskem in v Združenih državah. V nagovoru pred Marijinim svetiščem je Janez Pavel II. pozval vernike, naj bodo predani Materi božji. Pred Marijinim sve-

tiščem se je zbralo 50 tisoč ljudi. Janez Pavel II. je med drugim dejal, da se njegova potovanja vključujejo v poslanstvo službe Kristusovi Cerkvi.

Po neapeljskih ulicah je papeža pozdravilo najmanj pol milijona prebivalcev. Na Trgu Plebiscita, kjer je spregovoril 200 tisoč glavi množici, je Janeza Pavla II. pozdravil neapeljski župan Valenzi.

Sveta Ema Krška, slovenska kneginja svetnica

Januarja 1938 je rimska Kongregacija svetih obredov razglasila za svetnico Ema Krško, slovensko kneginjo. Njena rodbina je imela v 10. stoletju velika posestva na Koroškem. Naša goriška skupina romarjev je potovala na svoji poti na Poljsko tudi mimo gornjekoroškega mesta Breže (Friesach), ki je nekdanj slovelo po rudarstvu in je bilo središče posestev Emine družine.

God sv. Eme ali tudi Heme praznujemo 27. junija. Toda ta dan nam mine kakor vsak drugi, ne da bi se Slovenci spomnili na god edine slovenske svetniške osebnosti. Naš pogled je usmerjen preveč samo v moderni čas, ko čakamo, da bodo razglasili za svetnika oba škofa Baraga in Slomška. Pozabljam pa na to slovensko svetnico, ki gotovo zasluži več pozornosti in češčenja.

Po zgodovinskem izročilu je bila Ema rojena leta 983 na gradu Pilštajn. Ta grad se nahaja v nekdanji Savinjski krajini (danes Sp. Štajerska). Tudi tu je imel Emin rod svoja posestva. Ko je nekoliko odrasla, so jo poslali na cesarski dvor, kjer je vladal Henrik II. (1002 - 1024) z ženo Kunigundo. Oba sta bila razglašena za svetnika (poznana na Štajerskem kot sv. Areh in sv. Kunigota).

Slovenska skupnost v Furlaniji-Juljski krajini se pridružuje pobudi slovenskih prosvetnih organizacij za počastitev spomina vseh žrtev in padlih v drugi svetovni vojni in zlasti še žrtev v nacističnih in fašističnih taboriščih, ki bo v nedeljo, 4. novembra popoldne, v Gonarsu pri Palmanovi, kjer bo položila venec na njihovo grobnico.

S Henrikom II. je bila Ema tudi v sorodstvu, saj je bil ta poprej vojvoda na Koroškem in v sorodstvu z Eminim dedom Sventopolkom. Temu je eden prejšnjih cesarjev podelil posestva okrog Brež z gradom Selce (Zeltschach). Na cesarskem dvoru se je Ema seznanila z mejnim grofom (knezom) iz Savinjske krajine, Viljemom, ki je bil tudi slovenskega rodu, in se z njim poročila. Njegov ded se je imenoval Val-tun (ali Volkun?) in je imel tudi na Koroškem mnogo posestev.

S to poroko je postal rod Eme in Viljema najmočnejši v vseh karantanskih deželah. Knežji par je bil izredno pobožen in je svoje ogromno premoženje in vpliv uporabljal za dobre namene in poglobitev krščanskega življenja med ljudstvom. Toda leta 1016 je Viljem umrl v Labotski dolini, potem ko se je vrnil z romanja v Rim. Tako izročilo. Knežji par je imel dva sina, Viljema in Hartviga. Hartvig je umrl, preden je dorasel. Po moževi smrti se je Ema posvetila vzgoji drugega sina.

Toda tedaj so se začela med plemstvom karantanskih dežel močna trenja in spopadi za vojvodsko oblast. Leta 1035 se je Adalberon Eppenstein, grof v Karantanski krajini (Zg. Štajerska), ki ga je cesar Konrad II. (1024 - 1039) odstavil z mesta vojvode

de v Karantaniji, ker je bil skušal deželo odcepiti od cesarstva, dvignil proti cesarju. Nastali so boji med cesarju zvestim plemstvom in uporniki. V teh bojih je Adalberon ubil Eminega sina, Viljema II., ki je bil na cesarski strani in najresnejši kandidat za vojvodsko mesto v Karantaniji.

Ema je postala vdova, izgubila je bila moža in oba sinova. Preizkušnjo je junaško sprejela. Svoje velikansko premoženje je uporabila za to, da je v kraju Krka (Gurk) ob reki Motnici (Metnitz), v eni stranskih dolin zahodno od mesta Breže, ustanovila mogočen samostan benediktink z ogromno stolnico (1043). V samostan je vstopila tudi sama in tu živela samo za Boga, povsem odmaknjena zunanjemu svetu. Ustanovila pa je tudi številne nove fare po vsem slovenskem ozemlju.

Natančen čas njene smrti ni znan, bilo pa je okrog leta 1070, ko je omenjen njen grob v novi cerkvi. Svoja posestva na današnjem Zg. Štajerskem pa je izročila solnograškemu nadškofu z namenom, da se v kraju Admont ustanovi benediktinski moški samostan (1074). Admont in Krka sta poleg številnih cerkva in dobrotelnosti najpomembnejši ustanovi, ki ju je ustanovila sv. Ema.

Po njeni smrti so se vršila mnoga ozdravljenja in čudežni dogodki, tako da so že leta 1229 sestavili njihov seznam. Leta 1287 so ostanke pokojnice slovesno prenesli v kriptno stolnico v Krki, kar je bila običajna potrditev svetniškega češčenja. Cesar Friderik III. in cesarica Leonora sta leta 1465 prosila papeža Pavla II., naj Ema slovesno razglasi za svetnico. Sestavili so poseben odbor, v katerem je bil tudi ljubljanski škof Lamberg. Toda turške vojne in protestantske verske zmede so zavzetost za Emino svetništvo zmanjšale. Polutranjeno plemstvo je svetniškim postopkom nasprotovalo. Listine, ki so bile poslane v Rim, so se izgubile ob plenjenju mesta po nemških četah (1527). Do obnovitve svetniškega postopka je prišlo šele leta 1933 po prizadevanju avstrijskih in slovenskih

škofov. Razglasitev svetništva kneginje Eme Krške pa se je izvršila na pragu druge vojne leta 1938.

Samostan benediktink v Krki je prenehal že leta 1070, na njega mestu je bila ustanovljena škofija, ki je spadala pod Solnograd. Imenovala se je Krška škofija in to tudi potem, ko je bil njen sedež prenesen leta 1786 v Celovec.

Po slovenskih farah, ki jih je ustanovila sv. Ema, se je njeno češčenje ohranjalo skozi stoletja. Tako so se ljudska romanja na Krko na Koroškem vršila iz Mokronoga na Dolenjskem in okolice, iz Poljanske doline na Gorenjskem, iz Bohinja, iz Radovljice, zlasti pa še s Kozjanskega med Sotlo in Savinjo na Sp. Štajerskem; na Koroškem pa zlasti iz Podjune. Poleg tega pa tudi z danes nemških koroških in štajerskih predelov.

—o—

Po Dayanovem odstopu

V izraelskih krogih živahno komentirajo vest o odstopu zunanjega ministra Dayana. Ta je izjavil, da je sklenil odstopiti, ker se ne strinja z načinom, kako izraelska vlada vodi pogajanja o priznanju avtonomije palestinskemu ljudstvu v Cisjordaniji in na področju Gaze. Ministrski predsednik Begin je izjavil, da bo njegova vlada nadaljevala s svojo politiko, ki jo smatra za pravilno in v skladu s svojimi načeli. Voditelji laburistične stranke in predstavniki opozicije pa zahtevajo odstop vlade in razpis novih političnih volitev. Voditelji Palestincev na zasedenih ozemljih smatrajo odstop zunanjega ministra Dayana za dokaz, kako je svetovna javnost občutljiva za palestinsko vprašanje.

Egiptovski zunanji minister Butros Ghali je izjavil, kako odstop zunanjega ministra Dayana dokazuje, da predstavlja izraelska politika naseljevanja v Cisjordaniji oviro na poti miru na Bližnjem vzhodu.

V Združenih državah menijo, da predstavlja odstop zunanjega ministra Dayana hud udarec za washingtonsko vlado, saj je bil bivši izraelski zunanji minister drago cenjen zaveznik Washingtona v izraelski vladi.

Veličastno slovensko romanje v Rim

■ nadaljevanje s 1. strani

bite za duhovniške poklice, tako da bo imela slovenska Cerkev vedno dovolj gorečih duhovnikov. Ne bom se spuščal v podrobnosti te vzvišene naloge, zanjo ste odgovorni predvsem vi, dragi škofje in duhovniki. Zdi se mi vendar primerno poudariti temeljno vlogo družine, bodisi v krščanski vzgoji otrok, bodisi v velikodušni skrbi za rast duhovniških in redovniških poklicev. Srčno vzpodbujam prav posebno vse duhovnike, da vztrajno, z navdušenjem in apostolsko predanostjo služite Cerkvi in se posvečate pastoralnim dejavnostim, ki so vam lastne, v popolnem občestvu in vdanoosti škofom, ki so v prvi vrsti odgovorni za cerkveno organizacijo in versko življenje v škofiji. Le tako bo zavzetost posameznikov gotovo obrodila dobre in bogate duhovne sadove. Vem, da proslavljate letos četr-

stoletni obstoj medškofijskega tednika Družina. Srčno želim, da bi to glasilo tudi v bodočnosti svobodno vršilo svoje predragoceno vzgojno in informativno versko poslanstvo. Slovenski katoličani bodo tako imeli ustrezno sredstvo, da se vedno bolj zavestno vključijo v življenje vesoljne Cerkve. Veseli me, da pri tem sodeluje s svojimi oddajami vatikanski radio. Vam vsem najpristrčneje želim za Cerkev v Sloveniji in za ves slovenski narod vedno večjega napredka s pomočjo vsemogočnega Boga in našega gospoda Jezusa Kristusa ter pod materinskim varstvom božje Matere, kraljice Slovencev, tako na človeški kot na krščanski ravni v blagor tudi celotne družbe, v katero ste vključeni. Vsak dan naj vas spremlja moj posebni apostolski blagoslov, ki ga iz srca podeljujem vam in vsem, ki so vam dragi.

Pisma uredništvu:

Gradec in »Graz«?

V »Novem listu« je bil dne 11. oktobra t. l. objavljen dopis bralca, v katerem se zavzema za uporabo slovenske oblike Gradec za štajersko glavno mesto (nemško Graz). Nemški naziv je res samo okrajšava slovenskega in se je še v prejšnjem stoletju pisal Grätz, kar je samo pisana izgovorjava slovenskega Grad'c.

Da pa je nesmisel sloveniti nekatera mesta, ki niso bila nikoli slovenska, ne bo v celoti držalo. Že koroški Beljak (nemško Villach) je že od svojega začetka bil nemško mesto.

Slovenimo nadalje pomembna in poznana tuja mesta kot Dunaj, Pariz, Praga, Bruselj, Budimpešta, Bukarešta, Atene in še kakšno, ker njih izvirna oblika in izgovorjava ne prija zvenu našega jezika in moti njegovo melodiko. Ali pa zato, ker smo bili v svoji zgodovini povezani z njimi kot npr. z Dunajem. Z nekaterimi bližnjimi velikimi mesti smo imeli stare stike, tako npr. z mesti Benetke, Rim, pa tudi Milan, Turin in Florenca. Škoda, da prav ljubljanski tisk, predvsem osrednji dnevnik »Delo«, uporablja samo italijanske oblike »Milano«, »Torino« in »Firenze«.

Ce je že za ta tri mesta potrebna takšna »izvirnost«, je potem nenavadno, da se za Napoli ne uporablja izvirna oblika imena, pač pa nemški naziv »Neapel«, prav s tistim neslovenskim »ea«, ki zares bode duha slovenskega jezika. Srečko Kosovel je v nekem spisu uporabil obliko Napolj, ki je bila vsaj med slovenskimi ljudmi razširjena.

Kar zadeva avstrijsko mesto Solnograd (nemško Salzburg) s pridevnikom: solnograški, gre za obliko, ki je prikladna slovenski izgovorjavi, mnogo bolj kot nemški Salzburg in posebno nerodni pridevnik »salzburški«, ki ga med nami komaj kdo zna pravilno izgovoriti. Pa tudi ni rečeno, da gre za novo obliko, ki bi nastala v čitalniškem času, saj imamo Slovenci s tem mestom, podobno kot z Oglejem (Aquila) in Rimom (Roma) stike že vso zgodovino.

Res pa je, da so oblike kot »Inomost« za Innsbruck ali celo »Frankobrod« za Frankfurt prisiljene. Odgovarjale pa so nam svoj čas oblike kot Lipsko (za Leipzig) ter Draždani (za Dresden), ki smo jih prevzeli od Čehov.

Ce so v čitalniškem času skušali uvajati tudi prisiljeno nekatera slovenska poimenovanja, ni to prav nič hudega, saj imajo npr. Francozi ali Italijani mnogo številnejše lastne oblike za tuja mesta; toliko, da jih z našimi sploh ni primerjati. Nemci pa so preimenovali v nemščino skorajda vsako slovensko vas.

Ce se že hočemo izogniti čitalniški prisiljenosti, ni treba pasti ravno v nasprotno skrajnost. Uveljavili smo posrečeno Predarlško za Vorarlberg, ne moti niti Solnograško za deželo Salzburg. V nasprotnem primeru bi morali ostati tudi pri izvirnem imenu Marburg in ga ne posloveniti v Maribor?

mf

—o—

Društvo Slovenskih Izobražencev

Trst - Donizettijeva 3/I

vabi na predavanje

REZIJA V SREDIŠČU MEDNARODNE POZORNOSTI

(O slavističnem kongresu na Ravanci ob 50-letnici smrti jezikoslovca J. Baudouina de Courtenaya)

Predaval bo prof. **Martin Jevnikar**.

V ponedeljek, 29. oktobra, ob 20.15.

Zakaj ne funkcionira KD?

■ nadaljevanje s 1. strani

veljajo nič, ker je vedno več takih, ki si ne kaznovano lahko privoščijo njihovo očitno kršenje. Sicer bo kdo dejal, da strogost zakonov velja samo še za revne in pohlevne, toda tudi tu veljajo samo, kar zadeva njihovo ostrino. Kar zadeva dobro, ki bi ga morali zagotoviti, predvsem red in pravico, tudi revni že davno ne verjamejo več vanje in se ne zanašajo več nanje. Večina takih se je vdala v usodo.

Krščanske demokracije se je polastila nesramna samozavest tistih, ki so že predolgo na oblasti. V Italiji ni mogoča alternativa, to je res. A prav to omogoča razmere, ki so že v mnogočem podobne moralnemu razkroju pod kako dolgo diktaturo. V zavesti, da jih nič ne more izriniti z oblasti, se obnašajo skoro vsi višji, pa tudi nižji krščanskodemokratski politiki kot sami vse-mogočni »kapoti«. Na vsak način bi bili radi popularni, zato si mnogi prevzemajo manire in obnašanje kakih totalitarnih osebnosti in nagovarjajo svoje podrejene napol ironično napol iz gona posnemanja s tovariši (compagni) ter se jim dobrikajo v iskanju popularnosti, namesto da bi se poživžgali na popularnost in zahtevali od njih vestno opravljanje službe in strokovnost, pa tudi socialni čut, glede na to, da je Italija država, ki je še zelo daleč od tega, da bi bila rešila usaj najhujše socialne probleme. Še vedno se zgodi, da kdo umrje od lakote ali da dobivajo dnevniki pisma

ljudje po dolgoletnem vestnem delu v posedno. Dogajajo se samomori, ker morajo ljudje na dolgoletnem vestnem delu v pomankanju čakati na pokojnino. Vodstvo KD to ve, če bere dnevnike, in verjetno jih bere. Če nič ne stori, je to znak naravnost strahotne moralne krize in nizke ravni politične odgovornosti v KD.

Že mnogo let se prerivajo na vrhu KD vedno isti ljudje, vsi že precej stari. Dejstvo je, da se KD prepočasi prenavlja na vrhu tako v ljudeh kot tudi v idejah. Njeni »zgodovinski« politiki so premalo moderni, premalo Evropejci, premalo delavni, pa preveč sposobni za »politično igro«. Strastno se vdajajo tej politični igri, ki je podobna kvartanju za oblast. Premalo pa jim je pri srcu resnično dobro vse države in predvsem tistih slojev, ki so najbolj potrebni pravice, spoštovanje demokracije, ki jo sicer v besedah proslavljajo, in učinkovitost državne uprave. Ljubosumno gledajo drug drugemu na roke, da si ne bo kateri privoščil preveč vzvodov oblasti, ni pa jim mar, ali državni stroj sploh deluje in kako. V obilju in lagodnosti so postali topi in neobčutljivi. Čutijo se tako zviti in sposobni, da občejujejo sami sebe, a sposobni so le v besedah, ne v dejanjih. Ne čutijo, da vzbujajo v svetu že dolgo posmeh in začudenje, kako da italijanski narod ne napravi temu konec, predvsem pa seveda milijoni članstva KD, ki si res zaslužijo boljše vodstvo, kot pa to od cinizma oblasti in mastnih dohodkov psevdopolitično plast.

Kitajski predsednik svari...

V Bonnu se je mudil na obisku kitajski predsednik Hua Guofeng. Kancler Helmut Schmidt je svojemu gostu v ponedeljek priredil svečano večerjo, med katero sta si državnik izmenjala zdravici. Kitajski predsednik je izkoristil to priložnost da je ponovno opozoril svoje gostitelje na nevarnost hegemonizma, saj je pozval vse narode, ki ljubijo mir, naj se združijo v boju proti hegemonizmu, s čimer je seveda mislil na Sovjetsko zvezo. V svoji zdravici je Hua Guofeng omenil tudi vprašanje razdelitve nemškega naroda na dve državi, kar je označil za anomalijo. Kitajsko ljudstvo, je dejal Hua Guofeng, ima razumevanje za nemški narod, ki si želi združitve, in podpira to zakonito željo nemškega naroda.

Zahodnonemški kancler Schmidt je v svoji zdravici bil zelo previden, saj je večkrat naglasil, da sodelovanje med Zahodno Nemčijo in Kitajsko ni uperjeno proti

nobeni tretji državi. Zahodna Nemčija — je dejal kancler Schmidt — nadaljuje z izvajanjem politike popuščanja mednarodne napetosti, ki je do zdaj že dala pozitivne rezultate. Schmidt je hkrati pripomnil, kako se strinja s kitajskimi državniki, ki hočejo tudi najbolj kočljiva vprašanja reševati s pogajanjem, pri čemer je izrecno omenil sedanje kitajsko-sovjetske razgovore v Moskvu.

Na izvajanja kitajskega predsednika Hua Guofenga glede vprašanja združitve nemškega naroda v eno samo državo je takoj odgovorila vzhodnonemška tiskovna agencija ADN, ki je kitajskemu predsedniku očitala, da podpira revanšistične načrte nemškega imperializma. Tiskovna agencija poudarja, da je obstoj Nemške demokratične republike dejstvo, ki je v popolnem skladu s helsinško sklepno listino in je hkrati dejavnik miru in varnosti v Evropi.

Kissinger o zedinjenju obeh Nemčij

Bivši ameriški zunanji minister Kissinger, ki je na obisku v Zahodni Nemčiji, je na tiskovni konferenci izjavil, da Sovjetska zveza ne bo nikdar dovolila združitve obeh Nemčij, četudi bi takšna združitve potekala pod komunističnim režimom. Kissinger je pristavil, kako se sovjetska vlada boji, da bi Združena Nemčija mogla postati tekmeč

Sovjetske zveze, kot se je že zgodilo s Kitajsko. Nemčiji bi se lahko združili — je nadaljeval Kissinger — samo v primeru, da bi se znatno ošibila moč Sovjetske zveze. Če bi pa nemški državi pod pritiskom močnega nacionalnega čustva skušali doseči združitve, bi naleteli na ovire in nasprotovanje v mnogih predelih sveta.

Bodoča vloga goriškega mesta

V zadnjem času se v Gorici razvija precej živahna razprava okrog problema o bodočem razvoju glavnega posoškega mesta, ki je hote ali ne hote še vedno upravno in politično središče goriške pokrajine, čeprav se opaža, da je precej ločeno od ostalih mest ali večjih centrov. Na primer, med Gorico in Trzičem ali Krminom bi lahko rekli, da ni nobene povezave, nobenega kontakta ne v političnem, gospodarskem pogledu in tudi ne na ravni strogo osebnih odnosov. Vsak od teh centrov živi svoje samostojno življenje; občine, ki so v neposredni bližini Gorice, gredo svojo pot, nekatere iščejo stike z drugimi centri v Furlaniji, recimo Trzič se bolj naslanja na Trst, Krmin na Videm: skratka Gorica ostaja izven teh stikov, drsi v neko skoraj neizbežno izolacijo, po drugi strani pa se vedno bolj odpira do sosednje države, kar je lahko pravilno, vsekakor pa ni dokončna rešitev. V tem oziru je res, da so stiki v zadnjih letih s Slovenijo in zlasti z Novo Gorico dobili vedno bolj jasno opredelitev in so gotovo pripomogli k utrjevanju dobrososedskih odnosov. Po našem mnenju pa bi morali ti stiki imeti neko realnejšo podlago, bi se ne smeli zadovoljiti samo z malo-obmejnimi prometom in skoraj individualno trgovinsko izmenjavo. Če bi hoteli, da se obojestransko gospodarstvo obogati, bi morali zares misliti na neke bolj konkretne rešitve in tudi večje pobude, na primer na področju industrijske izmenjave; v obratnem primeru se bomo omejili samo na maloblagovni promet, kar ne more biti produktivno v nedogled in bi ne predstavljalo zrele gospodarske politike. Zato so resnično veliki optimisti tisti, ki računajo, da bo

Gorica vedno živela od te drobne trgovine, to je sicer danes precej rentabilno, a ne more biti perspektivno. Poleg te dejavnosti bi morali sprožiti še druge, daljnoročne procese, ki bi imeli za obe državi investicijsko vrednost in veljavo.

To je eden izmed številnih aspektov, ki so značilni za debato, ki je trenutno precej živa v našem mestu. O perspektivah Gorice, oziroma o njenem umiranju, se v zadnjih tednih precej piše in govori. Furlanska revija »Il Punto«, lokalni škofijski list in še drugi časopisi in okrogle mize so dokaz, da je treba o teh vprašanjih nujno spregovoriti, sicer se bo Gorica resnično znašla v slepi ulici. Da so pri tem v prvi vrsti zainteresirani politični dejavniki, je samo po sebi umevno. Vendar moremo reči, da v vsej tej polemiki nismo zaznali, kateri so resnični cilji, ki jih zasledujejo

nekateri politični krogi. Ni skrivnost, če rečemo, da se Krščanska demokracija bori za to, da dokaže, koliko pomeni njena odločujoča prisotnost v goriški pokrajini in v samem mestu. Je res, da ta stranka že dolgo časa zagovarja to ekonomsko in socialno politiko, ki je nam Slovencem sicer škodljiva v določenih pogledih (pomislimo samo na razkosanje štandreške skupnosti ali na neučinkovite posege na drugih področjih, kar smo že večkrat opisali v našem listu); obenem pa je tudi res, da se lahko naša pokrajina razkroji in definitivno uniči, če bodo prevladale določene sile v deželni merilu, ki težijo zelo jasno za tem, da si razdelijo goriško pokrajino. Kdo se bo resnično zavzel, da ne bo do tega prišlo, bomo videli morda že v prihodnjih mesecih. Po našem mnenju je to bistveno vprašanje; vse ostalo, kar nekateri tako zavzeto očitajo vodilni goriški stranki in njenim predstavnikom, je lahko tudi resnično, a vsekakor malenkost v primerjavi z bistvom zadnjih napadov.

Sodelovanje na področju kmečkega turizma

Prejšnji teden so se mudili na Goriškem predstavniki Turistične zveze Slovenije, ki so bili gostje pokrajinske turistične ustanove v Gorici. Na kratkem srečanju so razpravljali o možnosti medsebojnega sodelovanja na področju kmečkega turizma, ki je v nekaterih evropskih državah in tudi italijanskih deželah že močno razvit. Gre končno za hvalevredno pobudo, ki bo v prihodnosti s pravilnim programiranjem lahko okrepila vezi med Slovenijo in našo deželo, obenem pa predstavljala tudi važno spodbudo za okrepitev te gospodarske dejavnosti. Predstavniki iz Slovenije, ki jih je vodil predsednik TZS Leopold Krese, so si ogledali nekatere turistično-kmečke centre v goriških Brdih, kot na primer Formentinijevo graščino v Števerjanu ali vilo Russiz v Koprivnem, obiskali so tudi dva slovenska vinogradnika, Bužinela v Pradežu in Gradnika na Plešivem, kjer so si ogledali kmetiji in se seznanili z vprašanji vinogradništva ter prodajnega sistema vinskih pridelkov. Poudarili so važnost medsebojnega programiranja in preučitve možnosti za bodoči razvoj kmečkega turizma v obeh deželah, saj Slovenija in naša dežela sta zelo zainteresirani za to dejavnost in ocenjujeta pozitivno vse pobude,

ki bi lahko predstavljale korak naprej v tej smeri; deželi imata namreč vse pogoje, da ta načrt uspešno izvedeta.

—o—

ŠTEVERJANSKI VESTNIK ŠT. 6

Pred dnevi je izšla 6. številka letošnjega Števerjanskega vestnika, ki je po vsebini in številnih člankih zelo bogata; objavljenih je 18 zapisov, ki obravnavajo lokalne probleme in ki se nanašajo na kulturno, politično, šolsko in versko življenje. Z eno besedo lahko rečemo, da je ta številka ena izmed najbolj popolnih in bogatih v zadnjem času. Zanimivi so članki, ki obravnavajo politično in upravno delovanje števerjanske občine, prav tako zapisi o letošnji trgovatvi ali o bodočem programu Prosvetnega društva F. B. Sedej, kar daje razumeti, da bo letošnja sezona nadvse razgibana in živahna. To pa je mogoče, ker se vedno večje število domače mladine na katerikoli način vključuje v kulturno-prosvetni krog števerjanskega društva. V tem krogu se tudi porajajo misli in načrti za vedno bolj uspešno delo na vseh področjih javnega nastopanja, kar se potem jasno razbere tudi iz Števerjanskega vestnika, ki je pravo, avtentično glasilo močno angažirane števerjanske mladine.

—o—

SLOVENSKI KLUB v Trstu

Ul. sv. Frančiška št. 20/II
v torek, 30. oktobra, ob 20.30

CHRYSIPPOS

Koncertna izvedba himnične tragedije Ivana Mračka; nastopa avtor sam. Na kljunasti flavti ga spremlja Klemen Ramovš, avtor glasbe Karel Brišnik.

—o—

ŽRTVE ORKANA

Japonske oblasti so sporočile, da je orkan prejšnji petek zahteval smrt 41 ljudi. 70 oseb pa pogrešajo. Glasnik tokijske vlade je dejal, da takšnega orkana že 13 let niso zabeležili na Japonskem.

VOLITVE V VORARLBERGU

Deželne volitve v avstrijskem Vorarlbergu niso povzročile nobene spremembe v sestavi dosedanjega deželnega zbora. Ljudska stranka je ohranila svojih 22 poslancev, socialistična stranka svojih deset poslancev, svobodnjaška pa svoje štiri poslance. Socialistična stranka je napredovala za pol odstotek, ljudska stranka pa za pol odstotka. Svobodnjaki so nazadovali za 1,4 odstotka. Komunistična partija je sicer rahlo napredovala, vendar se ji ni posrečilo izvoliti svojega zastopnika v deželni zbor. Volitev se je udeležilo 94 odstotkov upravičencev, ki jih je bilo skupno 175 tisoč.

Razstava »Kamen na kamnu«

Pretekli teden je bila v goriškem Avditoriju otvoritev fotografske razstave dveh goriških rojakov, Joška Prinčiča in Viljema Zavatlava, ki sta člana fotokluba »Skupina 75« in ki sta na Goriškem in tudi drugod že dosegla visoka priznanja za svoje nadvse uspešno delovanje na tem področju. Na razstavi, ki jo je priredila goriška SPZ, sta avtorja predstavila 77 slik, ki nam odkrivajo naš Kras in njegove številne lepote, z značilnimi kraškimi hišami in okoljem, kjer »gospoduje« kamen. Ob otvoritvi so

spregovorili tajnik SPZ Waltritsch, prof. Milko Renner, ki je napisal tudi oceno razstave v slovenskem in italijanskem katalogu, izdanem za to priložnost, in goriški župan Pasquale De Simone. Prisotni so bili še številni predstavniki političnih in šolskih oblasti ter ljubitelji fotografije. Razstava je odprta vsak dan, od 17. do 19. ure, do konca tega meseca. V tem in prihodnjem letu bodo razstavo organizirali še v raznih krajih po Goriškem, Tržaškem in v Sloveniji.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ljubljanska Drama v gosteh na Dunaju

Med sedemnajstim in devetnajstim oktobrom je Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane doživelo pomembno mednarodno potrditev. Na deskah dveh najbolj bleščečih dunajskih dramskih gledaliških hiš je uprizorilo tri dramska dela, ki so bila v Ljubljani na sporedu v zadnji gledališki sezoni.

Gostovanje Slovenskega narodnega gledališča na Dunaju sodi v okvir v zadnjem času zelo razvejanih jugoslovansko - avstrijskih kulturnih prireditvev. Že junija je v okviru teh izmenjav na Dunaju nastopil beograjski »Atelje 212« in postal lep uspeh, zanimiva pa je bila tudi predstava ljubljanske Akademije za gledališče, radio, film in televizijo v dunajskem Reinhardtovem seminarju pri gradu Schönbrunn, kjer so mladi igralci prepričali z doživetom in sproščeno igro Mrožkove satire »Tango«. Tudi predstava Brechtove igre »Mož je mož« v okviru poletnega dunajskega festivala mladinskih gledališč, ki so jo pokazali mladi bosanski igralski amaterji, je naletela na živo zanimanje in na dober odmev v avstrijskem tisku.

Podoba je, da je leto 1979 nadvse važno za uveljavljanje jugoslovanskih gledališč v svetu, predvsem v Avstriji. Dunajska dokaj razvijena gledališka publika, navajena na vodilne igralce iz nemškega kulturnega prostora, a tudi dokaj konservativna, je prav v letošnjem letu dobila prvi aktivnejši pregled bogatega ustvarjanja jugoslovanskih gledališč v današnjem trenutku. Ob tem se niso Slovenci, ti najbližji avstrijski jugoslovanski sosedi, slabo odrezali. Prav gostovanje ljubljanske Drame je to domnevo še enkrat potrdilo.

17. oktobra je ljubljanska Drama v »Akademietheatru« predstavila Ibsenovo dramo »Mali Eyolf«, ki jo je prevedel Janko Moder in režiral

Georgij Paro. To je delo z izrazito ibsenovsko problematiko psihološkega boja med moškim in žensko in iskanja novih nepatriarhalnih življenjskih načinov. V ospredju Ibsenove igre stoji usoda neozdravljivo bolnega dečka Eyolfa, ki tudi zaradi krivde staršev utone v morju. Režiser Paro je skušal »Malega Eyolfa« modernistično »odpreti« v sodobni čas. To pa se mu je le delno posrečilo prav zaradi pretirane stilizacije dokaj konkretnega — in manj simbolističnega izraznega načina. Vendar je uprizoritev pričarala tudi nekaj nepozabnih gledaliških trenutkov. Posebno v drugem delu sta Iva Zupančič v vlogi žene pisatelja Allmersa in Radko Polič kot pisatelj in posestnik Allmers našla v dovolj subtilen in prepričljiv izrazni način. Prav Polič je bil v prvem delu nekako šibak in neizrazit, »nervozen« v nepravem smislu, kar je motilo razvoj dejanja in igranja. Andrej Kurent je vlogo inženirja »novih, svetlih cest« Borghejma odigral suvereno in prepričljivo. Dokaj presenetljiva je bila tudi zelo formalistično uresničena scena Zlatka Kauzlariča! Toda ni prav ta utesnila možnosti igralskega gibanja v prostoru in času, kot ga »naturalistični« Ibsenov prostor na vrtu in v gozdu ob morju kljub ujetosti oseb v splete družbenih iger ni nikoli? Ibsenovi ljudje so sicer ujeti v kletko duhovne brezizhodnosti. V ljubljanski realizaciji so ujeti v stekleno menažerijo.

Drama mlajšega slovenskega pisatelja in dramatika Dušana Jovanovića »Osvoboditev Skopja« je bila 18. oktobra na sporedu v dunajskem »Burgtheatru«. Delo pripoveduje o bojih za osvoboditev Skopja ob koncu druge svetovne vojne, istočasno pa je prikaz diferenciacij in razslojevanj med ljudmi, med očeti in sinovi, med stari in mladimi. Režiser Ljubiša Georgijevski, gost iz Makedonije, je prikazal nekaj zanimivih

in učinkovitih prizorov, drugod pa je zdrknil na stopnjo modernistično prirejene protimilitaristične agitke. Tudi ljubljanska kritika je bila mnena, da zlasti Radko Polič, drugače dober igralec, v vlogi otroškega glavnega igralca ni najbolj uspel. Predvsem se mu ni posrečilo premostiti razmerja med odraslim igralcem v vlogi otroka in drugimi igralci otrok-otroci. Kljub tem pomanjkljivostim pomeni ljubljanska realizacija Jovanovićeve igre zanimivo in mednarodno učinkovito gledališko dejanje.

Tudi za Avstrijce zanimiva »krona« ljubljanskih gledaliških uprizoritev in istočasna potrditev enega vrhov jugoslovanske gledališke ustvarjalnosti je bila uprizoritev drame hrvaškega pisatelja Miroslava Krleže »Gospoda Glembajevi«. To danes že naravnost klasično in tudi mednarodno priznano delo o dekadenci družine, ki je po nepošteni poti prišla do bogastva in katere potomci so končali kot zločinci, je režiral Franc Jamnik. Glavne vloge so odigrali Boris Kralj, Štefka Drolčeva, Boris Juh, Marija Benkova in Janez Albreht.

Nastop ljubljanske Drame je tudi na Dunaju živečim Slovencem in mnogim jugoslovanskim v avstrijski prestolnici zaposlenim delavcem prinesel nekaj domačega vzdušja. Kljub deloma »slovenski« in »jugoslovanski« gledališki publiki pa je vseeno nerazumljivo, da organizatorji niso vedno poskrbeli za simultano prevajanje slovenskega besedila. Bolgarsko narodno gledališče iz Sofije se je avstrijskemu občinstvu samo dva dneva poprej predstavilo tudi s pomočjo istočasnega prevoda v nemščino, isto pa so naredili beograjski gledališčniki letos pomladi. Prav bi bilo, da bi take tehnične stvari organizatorji pravočasno dobro premislili. Potem bi slovenski gledališki izraz še bolje predstavili v tujem svetu.

Predstaviti pa bi bilo treba tudi slovenskega človeka v slovenski igri, slovenski svet včeraj in danes, Cankarja namesto Krleže, Maribor, Ljubljano in Koper namesto Skopja! Slovenci so na Dunaju nastopili brez Slovencev in mimo Slovencev! Zakaj ta spodrsrlaj na odrih Dunaja, s katerim je slovenski človek stoletja delil svojo usodo, svoj up in obup?

Lev Detela

JOŽKO ŠAYLI

PROTI SEVERU...

4

Za ogled mesta naslednji dan nimamo mnogo časa. Avtobuse pustimo na velikem trgu Hviezdoslavovo námestie. Hviezdoslav je pesniško ime, ki si ga je nadel Pavol Országh v drugi polovici prejšnjega stoletja. Spada med najvnetejše buditelje slovaškega naroda. Na trgu ima svoj spomenik.

Na trg je obrnjeno tudi glavno pročelje slovaškega gledališča, Slovenské národné divadlo. Zgradila ga je leta 1886 dunajska tvrdka Helmer & Feller kot ogrsko narodno gledališče. Ko sem bil pred letom in pol prvič v Bratislavi, so v tem gledališču imeli na sporedu tudi opero »Svatopluk« (Svetopolk). Nehote sem primerjal ta popolnoma naravni izraz narodovega kulturnega življenja z razmerami v Ljubljani. Neki ljubljanski skladatelj je bil namreč kako leto poprej zložil opero »Cortezova vrnitev«. (Španija in Amerika bosta najbrž vzhičeni nad tako veliko zavzetostjo pripadnika malega slovenskega naroda!)

Univerzo so v Bratislavi ustanovili že leta 1467. Bila je prva na območju tedanje Ogrske. Danes nosi ime po Komenskem.

Univerzitetna knjižnica se nahaja v zgradbi nekda-

nje kraljeve dvorne pisarne, Michalská ulica, ki se končuje pri slikovitem stolpu nad nekdanjimi mestnimi vrati, Michalská veža. V tej zgradbi je zasedal ogrski državni zbor še leta 1848, ko je slovaški ljudski poslanec Ľudovít Štúr nastopal za pravice Slovkov v Ogrskem kraljestvu. Tu je govoril tudi znani Lajos Kossuth, vodja ogrske revolucije proti Habsburžanom. V Bratislavi je bival nekaj časa tudi Franz Liszt, slavni skladatelj, nadalje ogrski narodni pesnik Sándor Petöfi, s pravim imenom Petrovics; njegova mati Maria Hruží je bila Slovačinja.

Ko zapuščamo Bratislavo in se po lepi, novi avtocesti usmerimo proti Trnavi, se zamislim nad usodo Slovkov.

Proti vzhodu in jugu se odpira Panonska nižina. Do Donave na jugu pripada Slovaški, vendar je še danes naseljena večinoma z Madžari. Kar pol milijona jih je. Imajo svoje šolstvo, tudi v sami Bratislavi, kar Slovačke nekoliko moti. Toda Madžari se za to ne zmenijo dosti, saj se čutijo zaradi svoje moške vloge v zgodovini celo nekoliko vzvišene.

Kakih šestdeset kilometrov vzhodno od nas se pod južnimi izrastki gorovja Fatra nahaja mesto Ni-

tra, nekdanja prestolnica istoimenske kneževine pod okriljem Velike Moravske. Pravzaprav je bila Velika Moravska slovaška država. Madžari so jo uničili kmalu po letu devetsto. Na opustošeno osrednjo Moravsko so se potem naselili v večjem številu Čehi. Območje Nitre pa je bilo popolnoma vključeno v Ogrsko kraljestvo. Od tedaj Slovačkov v zgodovini ni več. Šele konec 18. stoletja prinese začetke slovaškega knjižnega jezika. Druga polovica prejšnjega stoletja pa močno gibanje za narodno prebujenje, obenem z ostrim pritiskom nacionalno usmerjenega ogrskega meščanstva, ki je po uvedbi parlamentarne sistema v državi prišlo na oblast. Slovačke naj bi za vsako ceno pomadžarili.

Narodnostno prebujenje Slovkov je doseglo svoj cilj po prvi svetovni vojni, ko so se s Čehi združili v skupno republiko. Takrat so ob prvem štetju našli 2,27 milijona slovaško govorečih, danes jih je samo v ožji domovini 4,2 milijona, po svetu pa še nadaljnega pol.

Samozavest Slovkov je danes na višku. Slovenci imamo z njimi mnogo skupnega, dasi si že nad tisoč let nismo več sosedje. Oba jezika sta si po zgradbi in izrazju še vedno zelo blizu, dasi slovaški kaže danes precejšnje češke vplive. Nekatere besede so se pomensko drugače razvijale. Ko vidimo nad neko trgovino napis Zverina, radovedni vprašamo našo slovaško spremljevalko, kaj to pomeni. Razloži nam, da gre za divjačino.

Sodobno kmetijstvo

Intenzivno vinogradništvo zahteva tudi sodobno kletarjenje

Grozdja ob trganju ne tlačiti v obiralno posodo in mora čimprej v predelavo. Pri nakupu predelovalnih strojev pazimo, da drozgalnik, pecljalnik in stiskalnica ne poškodujejo trdnih delov grozda, pecljev, kože, pečk, ampak morajo me-so s sokom samo iztisniti iz jagode, kajti v trdih delih so snovi, ki ob poškodbi preidejo v mošt, se oksidirajo in povzročijo napake v barvi, vonju in v okusu.

Za kakovost vina je zelo pomembno, da pri predelavi rdečega grozolja drozga oziroma belega, mošt začne čimprej z alkoholnim vrenjem. Prav v tem času je mošt močno izpostavljen škodljivim procesom, ki hitro potekajo ob prisotnosti kisika brez zaščite žveplovega dvokisa ter so odločilni za bodočo kakovost vina. V tej fazi močnega delovanja oksidacijskih encimov, razmnoževanja bakterij in divjih kvasovk pride do kemičnih proizvodov, ki jih moramo pozneje odstraniti iz vina z dodatnimi čiščenji, kar pa ne uspe popolnoma. Prav zato moramo žveplo v eni ali drugi obliki pri predelavi rdečega grozolja dodati k drozgi, pri predelavi belega pa moštu.

Najenostavneje je dodati žveplo kot 3-5% raztopino žveplaste kisline in jo enakomerno porazdeliti. V Italiji je na voljo žveplov dvokis v ampulah ali pa kot kalijev metabisulfid, onstran meje pa Vinobran. Upoštevajte, da rdeče vino zahteva manj žvepla od belega. Zdrava drozga oziroma mošt manj kakor tisti iz nagnitega ali poškodovanega. Upoštevajte tudi biološki razkis. Vino, kjer biološki razkis želimo, manj žveplamo, zato dodamo: drozgi iz zdravega

rdečega grozolja 5 g / hl žveplovega dvokisa, belemu moštu pa 7 g / hl. Količina se povečuje odvisno od stopnje gnilobe grozolja do največ 20 g / hl žveplovega dvokisa.

Ob vrenju mošta ni možnosti dostopa kisika, kajti redukcijski proces to preprečuje, nastajajoči ogljikov dvokis pa še delno izrine morebitni raztopljeni kisik. Nevarnost za oksidacijske procese napoči po alkoholnem vrenju. Topnost kisika v vinu je počasnejša kot v moštu, vendar je čas do stekleničenja precej daljši. Če takoj po končanem alkoholnem vrenju vina ne dolijemo, se lahko na površini mladega vina v nedoliti vrelni posodi hitro razvijejo kvasovke kana in nekatere bakterije, ki za razmnoževanje potrebujejo zrak, to je kisik. Zato je po končanem alkoholnem vrenju treba posodo doliti in zamašiti.

(Po »Sodobno kmetijstvo«)

(Konec)

—o—

VOLITVE V ŠVICI

Za nedeljske politične volitve v Švici je predvsem značilna nizka udeležba. Volilnih upravičencev je bilo tri milijone 800 tisoč, a svojo volilno dolžnost je opravilo le kakih 50 odstotkov upravičencev. Vse kaže, da v primerjavi s prejšnjimi političnimi volitvami, to je volitvami v vsedržavni svet, ne bo bistvenih sprememb. Socialisti, radikalci, demokristjani in ljudska stranka so v bistvu ohranili glasove, ki so jih bili prejeli na prejšnjih volitvah.

AMERIŠKI ZDRAVNIKI

V nedeljo so se vrnili v Združene države trije ameriški zdravniki, specialisti za očesne bolezni, ki so prejšnji teden v Moskvi operirali visokega člana sovjetske vlade in partije. Ime pacienta ni znano. Ameriški zdravniki pa so dali razumeti, da v Moskvi niso pregledali Leonida Brežnjeva. Prav tako niso potrdili vesti, da je njihov pacient bil Mihajl Suslov. Dejali so le, da se je kirurški poseg posrečil in da so pri posegu sodelovali sovjetski specialisti.

ZUNANJI MINISTRI EGS

Na gradu Ashford na Irskem se je zaključilo neuradno zasedanje zunanjih ministrov držav članic Evropske gospodarske skupnosti. Irski zunanji minister O'Kennedy je izjavil, da so se zunanji ministri sporazumeli, da bodo njihove države nudile večjo pomoč kamboškemu ljudstvu, ki mu grozi huda lakota. Predsednik izvršnega odbora Evropske gospodarske skupnosti Jenkins, ki je bil prisoten na zasedanju, je prejel nalogo, naj prouči možnost, da se pomoč Evropske gospodarske skupnosti kamboškemu ljudstvu znatno okrepi.

Zunanji ministri so v glavnem razpravljali o vprašanjih, ki bodo na dnevnem redu na bližnjem zasedanju Evropskega sveta. To zasedanje bo v Dublinu konec prihodnjega meseca. Zunanji ministri Evropske gospodarske skupnosti so proučili tudi potek pogajanj za ureditev položaja v Rodeziji in o novi konvenciji med Evropsko gospodarsko skupnostjo in skupino držav v Afriki, ob Karibskem morju in Pacifiku. Na zasedanju so se zunanji ministri dotaknili tudi vprašanj, ki so v zvezi s konferenco o sodelovanju in varnosti v Evropi, ki bo prihodnje leto v Madridu.

KURDISTAN

Daily Telegraph piše, da je bilo v kurdiskem mestu Mahabad v Iranu ubitih ali ranjenih 74 ljudi. Med soboto in nedeljo so namreč v tem mestu nastali hudi neredi.

Slovenski javnosti je, nadalje, poznano delovanje svetih bratov Cirila in Metoda na Moravskem in v Spodnji Panoniji, kjer je vladal knez Kocelj. Manj pa je znano, da je bil Kocelj pravzaprav Slovak, saj je bil njegov oče Pribina sprva knez v Nitri, odkoder ga je pregnal moravski knez Mojmir. Šele potem je Pribina postal knez v Spodnji Panoniji, kjer ga je nasledil Kocelj.

Malokomu med slovenskimi ljudmi je nadalje znano, da Slovaki danes tudi samo Spodnjo Panonijo označujejo za slovaško kneževino, kar je gotovo pretirano. Zgodovinski zapisi res navajajo nekaj imen panonskih velikašev, ki so očitno slovaška in tudi v cerkvenoslovenskem jeziku je poleg panonskih (slovenskih) tudi veliko moravskih (slovaških) besed. Toda učenjaki ne potrjujejo slovaškega gledanja. In ne samo naš mednarodno priznani ciriloslavjec rajni profesor Franc Grivec, pač pa tudi madžarski slavist Kniesza, ki je sam slovaškega rodu. In naselitveni tok v Spodnjo Panonijo je po zmagi nad Obri prišel pretežno iz Karantanije. Zato tudi vsebinska zveza drugega Brižinskega spomenika s cirilometodijskimi spisi, ne samo glede oblik in slova, marveč tudi po tem, kar zadeva bogoslovno vsebino samo.

Verjetno pa bi bili najbližje stvarnosti, če bi takratne razmere presojali kot skupno narodnozgodovinsko obdobje, ki ga na cerkvenokulturnem področju dejansko družijo tudi kratka cirilmetodijska doba,

Slovaki (Moravani) ter Slovenci (Karantanci, Panonci in menda tudi Slavonci) smo si bili narodnostno (etnično) še enotni, kot dajejo slutiti jezikovne, kulturne in narodoslovne primerjave.

Nesoglasja glede zgodnje narodne zgodovine obstajajo tudi med Slovaki in Madžari. Slednji imajo v svojem grbu križ kot simbol pokristjanjenja pod kraljem svetim Štefanom. Tak križ je postavljn na največji madžarski gori Mátra (1015m). Na Slovaškem pa razlagajo, da krščanstvo ni prišlo v Panonijo in Nitro šele pod kraljem Štefanom, ampak že za Cirila in Metoda. Zato so si tudi sami stavili križ na gori v svoj grb, kot simbol slovaške zgodovine.

Pred Trnavo preneha avtocesta. Zavijemo v mesto in si ogledamo jezuitsko cerkev (1629), izredno lepo baročno delo. Notranjost je sveže prenovljena in odraža izredno lepoto. Posvečena je svetemu Janezu Krstniku. Gradnja stavbe je podprla plemenita rodbina Eszterházy. Ta rodbina kot druge, močnejše ogrske družine na primer Erdödy, Pálffy, Batthyány so imele na današnjem Slovaškem velika posestva.

Potem ko so Turki kmalu za Budimpešto zavzeli tudi sedež ogrskega primasa Ostrogon (Esztergom) ob Donavi, se je primas zatekel v Trnavo, kjer je ostal do leta 1820. Trnava je dobila visoko šolo, univerzo in postala ogrski »mali Rim«, kulturno središče ogrskega katolištva.

Na pragu prejšnjega stoletja je tu živel tudi katoliški župnik Anton Bernolák, utemeljitelj slovaškega knjižnega jezika na podlagi zahodnoslovaškega narečja. Ta vrst se imenuje po njem »bernaláčina« in je protestantska stran, ki ji pripada velik del Slovakov, ni sprejela. Ti so še naprej pisali češko. Šele za štúra so vzeli za podlago knjižnemu slovaškemu jeziku osrednje slovaško narečje in dosegli enotnost.

Da bi pogledali še zgodovinsko stolnico svetega Nikolaja in znamenito frančiškansko cerkev, nam ne preostane več časa. Krenemo naprej po dolini reke Váh, mimo znanega zdravilišča Piešťany, slikovitega mesta Trenčín z mogočno trdnjavo in dalje proti severu. Reka Váh priteka iz visokogorja na severu, kjer kraljujeta pogorji Tatra in Fatra, ki ju obiskujejo poleti številni gorniki, pozimi pa smučarji. Dolina reke pa je tukaj široka in obrnjena proti jugu. Zemlja je dobro obdelana, gojijo tudi sadje in ob cesti prodajajo marelice.

Dolina reke Váh je tudi glavna prometna povezava Bratislave z zahodno Slovaško in Poljsko. Na zahod je slovaška prestolnica že povezana po avtocesti z mestom Brno na Moravskem ter s Prago. Avtocesto bodo od Trnave dalje gradili tudi po tej dolini, vse do poljske meje.

(Dalje)

KNUT HAMSON POTEPUHI

Poslovenil Oton Župančič 71

Neko nedeljo je hotel Edevart, da bi šel Avgust z njim k ženi brodarja Norema, toda Avgust ni mogel, čakal je poštnega parnika, ki vozi na sever, in opravka na nabrežju. Edevart se je naveličal hoditi k parniku in se razočaran vračati, tudi se ni upal ven in ven postavljati tam doli in gledati, nekateri ljudje so se že začeli med seboj izpraševati, ali nekoga čaka in koga čaka. Sploh pa je tudi danes ne bo, in če pride, pač počaka. Hotel je iti k Noremovim in pozdraviti preostale, bilo je le čudno, da se ni zdavna pri njih oglasil.

Pot je vzela preveč časa in precej časa je vzelo, da je govoril z ženo in poslušal vso njihovo nesrečo. Tukaj je torej ostala, dva sina sta odšla v Ameriko in ji pošiljala denar za obroke in dolgove pri banki, tretji sin je doma, a je začel govoriti o tem, da bi kmetijo prodala in šla oba za onima v Ameriko. Kaj meni o tem Edevart? Ona je zdaj stara in se boji dolge vožnje in tujega življenja, ki je čaka tam.

Nazaj grede je slišal piskati parnik, ni imel dosti upanja, vendar se je vznemiril in je hitreje stopil. Da, ladja je bila že ob nabrežju, zaboji in prtljaga so se izkrcavali, Avgust je delal. Nekoliko dalje stran je stala dama, ki je držala za roko malo deklenco, govorila je z nekim moškim v plašču zoper prah in s klobukom po strani. Da bi bila to ona?

Edevart se ni hotel približati, obrnil se je k Avgustu in ga vprašal o dami in otroku. Avgust je prisluhnul: »Po angleško govorita,« je rekel in se odmajal po nabrežju. Avgust ni maral postaviti svoje luči pod mernik, temveč je hotel pokazati, da zna tudi on po angleško. Hitro nato je videl Edevart, kako prihaja dama z detetom naglo proti njemu, megla mu je legla na oči, imel je njeno roko v svoji, videl je smehljaj in radost na njenem licu in slišal njene besede kakor iz daljne daljave.

Pozneje se je domislil, da se od moškega v plašču zoper prah niti poslovila ni.

Vprašala je, kako bi prišli odtod? — »V čolnu,« je rekel. — »Ah, čoln imaš, to je dobro!« Ogledala se je po svoji prtljagi in pokazala posamezne kose, Edevart je zložil kovček na kovček in jih nesel k čolnu. »Vidiš, kako je ta mož močan!« je rekla mati malčici.

Slekel si je janko in veslal golorok, ves čas jo je kradoma pogledoval in poslušal, kar je pripovedovala, ji odgovarjal na vprašanja, v srcu mu je bilo tesno in neizmerno nežno. Pa to se nekako ni prav podalo, veslati in biti nežen.

»To je Haabjörg, ki sem ti o nji pisala. Govori po norveško tako dobro kot jaz, bili sva pridni in sva se dolgo vadili, ker sva morali iti domov. Tako dobro se je držala na poti, morsko bolezen je imela samo prva dva dni, odtlej pa je hodila po ladji in se z vsemi spoprijateljila. Spiš, Haabjörg? Viž vélike svetle ptice? To so galebi. Takoj sem spoznala njih drobní krik, tako je lep. Tako se pogovarjajo med seboj. Ali si dolgo čakal, Edevart? Nisem hotela več pisati in tudi brzojaviti ne, pa vendar priti brez posebnega — kako se že pravi? — brez

posebnega zgledovanja. Velik si in lep!« je rekla nenadoma, in Edevart je povesil oči in smehljaje stresel z glavo. Tudi Loviza Magreta je bila v zadregi zavoljo svojih besedi.

»Da, jaz sem se zelo postarala,« je rekla nato, »za dosti, dosti let, še pomisliti si ne upam. Veš, da se mi skoraj ne zdi, kakor da govorim s teboj, to je tako čudno. Ti me najbrže sam tudi ne bi bil spoznal? Stala sem z nekim znancem in mu ravno pripovedovala, da pojdem na Doppen. Pa je prišel eden od delavcev na nabrežju, slišal to in povedal po angleško, kje stojiš in da si ti doppelenski gospodar. Ampak takoj me pač nisi spoznal, ko sem prišla?«

»O, sem te, sem,« je odgovoril Edevart. »Saj sem dobil tudi sliko.«

Ona: »Slika — ne, ta je stara več let. Nisem si upala poslati poznejše, saj zdaj sem še grša ko takrat.«

Zopet se je nasmehnil in zmajal z glavo, kakor da še ni slišal kaj tako prismojenega. »Še grša,« je ponovila.

»Tako ne smeš govoriti,« jo je zavračal Edevart.

Seveda ni bila nespremenjena, saj tudi on ni bil. Sedela je v klobuku in oblečena kakor dama, v visokih, finih čevljih na zaplet z lakastimi kapicami, s svilenim šalom okrog vrata, z belimi manšetami na zapestju, to jo je delalo tujo, obraz ji je bil za nekaj let starejši, in nekoliko jo je pač vožnja vzela. Kaj še? Nič več, prav čisto nič, bila je krasna, govorila je nežno in iskreno, zvenelo mu je kakor petje, globoko v duši ga je prijel nova zaljubljenost in radost, to je zopet Loviza Magreta, ljubica, prvi poljub, prvi objem. In bil je topel in omamljiv junijski večer.

Ali pa ona, ko tako sedi tu, misli na to, kar sta nekda skupaj doživela? In mu more kljub temu gledati svobodno in odkrito v oči? Edevart je bil bolj v zadregi, najbrže se ni čutil dovolj nedolžnega, sklanjal je glavo in bil negotov. Zopet je mislil kakor že tolikokrat v vseh teh letih, ali se ni v svoji čisti mladosti — takrat — vedel bebasto in nevedno, kaj neki si je morala misliti o njem ves ta čas! Tega ni mogoče prenesti. In celó zdaj, ta trenutek: ali sedi lepo na klopi? Ali vesla dovolj krepko? Tudi prenapenjati ne sme, da ne bi imela povoda za nasmeh.

Njej je bilo gotovo laže nego njemu, bila je videti naravnejša in iskrenjša. Ko je snel klobuk, ker mu je bilo vroče, je vzklila brez vsega: »Ah — ko bi imela jaz tako lepe lase!« Ni si upala dovoliti, da bi ga hvalila zaradi gostih las, zato se je pošalil: »Ali bi me rada potegnila zanje?« — »Storila bi nekaj manj!« je rekla.

Mala Haabjörg, tudi v klobuku in mestni obleki, je ležala in brodira z roko po vodi. To je bilo tako zabavno, bilo ji je tuje, mlačna voda ji je vrvala med prsti. Bila je precej razumna, vprašala je, ali je tukaj rib, kako velikih? Ujela je morski klobuk. »Opeklo jo bo,« je rekel Edevart svareče materi. In mati je detetu oplaknila roko in rekla: »Doma na obali boš videla še dosti takih, samo prijemati jih ne smeš.« — »Za-

kaj ne?« — »Pečejo, opečejo ti prste.« — »Kako se imenujejo?« je vprašala Loviza Magreta. — »Mi gori na severu jim pravi mo tulenjeva slina,« odgovori Edevart. »Tulenjeva slina,« so nekočkrat ponovili. — »Ni slina,« je rekel Edevart. »Pa tudi riba ni. Vendar živi in je tudi neke vrste žival.« — »Živi in je neke vrste žival,« je ponovila mati otroku in pustila, da jo je Edevart učil. »Klobuki!« je vzklila nenadoma, »mi tukaj smo jim rekli morski klobuki.«

Molk.

»Ni Haabjörg velika za svoja leta?« je vprašala Loviza Magreta.

»Velika,« je odgovoril Edevart in gledal v tla.

»In tako čila in vesela! Le ne misli, da je zmeraj tako tiha, ko zdaj.«

»Ne.«

»Ne. In že bere in piše črke. Nekaj brnja imava s seboj, s takimi črkami, kakor jih pišejo tam. Tudi pôje. Ali ne bi zdaj malo zapela, Haabjörg?«

»Jutri,« je odgovoril otrok.

»Da, trudna si, kmalu boš spala pri mami.«

Edevart: »Pripravil sem posteljo tudi zanj.«

»Kaj si — ne, ti si pa res, da nikoli tega!«

»Saj je otroška postelja ostala tam,« je rekel.

»Že ampak posteljina, vse drugo! Ti misliš na vse! Ampak to je izvrstno, ni vajena pri meni spati. Sicer pa tudi jaz nisem vajena spati z njo,« se je zasmejala Loviza Magreta ... »No, tole je Karlov dom, bil je naš sosed. Bila sem večkrat tam, kadar sem šla peš v trgovino. Ali si bil ti tam, Edevart?«

»Da, večkrat. In tudi zmenil sem se s Karlom in njegovo ženo — saj še ne vem, ali imam kaj jesti za take tujce, kakršna sta vedve.«

»Nekaj jestvin imava sami s seboj,« je rekla ona. »Kaj si se zmenil?«

»Da bosta nocoj pri njih večerjali.«

»Pri njih? Ne, ne, tega nočeva.«

»Dete bi dobilo tu mleka.«

»Ni vajena mleka. Ne, ne, kar domov pojdim. Gotovo imaš dovolj jesti.«

»Kar pač je,« je rekel. Razlagal je smehljaje: »Nekajkrat sem nakupil za vaju jestvin, pa so se mi vselej izpridile, potlej sem jih moral sam pojesti.«

Loviza Magreta se je tudi temu smejala, hitro nato pa je rekla sočutno: »Revček!«

On odklanja: »Ne, nisem tako mislil. In jutri prinesem kaj za pod zobe.«

»Torej nimaš krave?« je vprašala. »Tako, nimaš živine?«

»Ne.«

»Ne, saj ne prebivaš tukaj, to si pisal. Samo svoj denar si vrgel za nas in ne prebivaš na Doppenu, ne. To je vse tako žalostno!«

Edevart pobito, nejevoljno: »Kaj pa to pleteš?«

»In zdaj si še potratil toliko časa, da si bil tukaj in me sprejel.«

(se nadaljuje)